

Vývojová psychologie

Vývojová psychologie předmět studia

- 1. studium fylogeneze psychiky- různé druhy živočichů
- 2. studium antropogeneze- vývoj duševna u lidí v různých etapách a různých duševní obdobích
- 3. studium ontogeneze psychiky člověka- od početí do smrti
- 4. studium aktuální geneze- vývoj psychických procesů. osvojování si nějaké dovednosti
- Vývojová psychologie = především ontogeneze
- Fylogeneze= vývoj druhů

• Evoluce x Kreacionismus

• *I řekl Bůh: "Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazícím se po zemi." Genesis 1, 26*

• Evoluční teorie – Darwin – „Vývoj druhů“

...na začátku dějin vesmíru byl gigantický výbuch neuvěřitelně koncentrované hmoty zvaný "velký třesk", po kterém následovala astrofyzikální evoluce, tedy vývoj galaktických a hvězdných systémů, a ta potom na naší Zemi vyústila do evoluce biochemické, tj. do vzniku a rozvoje života....

Vývoj organismů probíhal podle toho, aby pro ně bylo možné přežít v boji s ostatními organizmy

Antropogeneze

Ontogeneze

= Vývoj lidského jedince

Vývoj= změna, při které jedinec získává nové vlastnosti, stává se složitějším uvnitř i navenek, stává se méně závislým na svém okolí, proces na sebe navazujících vývojových fází, celistvý proces, zahrnuje somatickou i psychickou složku, vzájemně na sebe působí, od méně dokonalého k dokonalejšímu, je individuálně specifický

• Vývoj = řada zákonitých změn

Ne každá změna je vývojová- nehoda nebo citové trauma poškodí vývoj, ale nezvrátí

Hybné síly vývoje

• Biologické- zrání- maturace/ odumírání buněk- zákonité, nedají se o mnoho urychlit nebo zpomalit

Etologie- vrozené instinkty

Genetika- vrozené dispozice

• Síly prostředí-výchova, prenatalní, perinatální, vnější prostředí (ekologie)

• Hybná síla osobnosti – Člověk sám sebe vyvíjí – mění se, je tvůrcem sebe samého, podle ideálu a cíle který přijme, je jedinečný, je celek, je osobnost

Kritická senzitivní období

• období kdy je jedinec vnímavý k určitým vlivům a podmínkám, jen tehdy se může odehrát to, co se podle genetického nastavení má odehrát příklady:

- Kachny- imprinting
- Vlčí děti – vývoj řeči
- Slepé děti- vývoj zraku / vývoj úsměvu

Teorie vývoje

- Co podmiňuje, čím je dán vývoj? (Teorie determinace vývoje)
- Jaké jsou etapy vývoje, jaké jsou jejich znaky? (Teorie periodizace vývoje)
- Jako každá teorie - možnost vysvětlit co vidím a předpovídat co uvidím - například určit zkoumat a vysvětlit odchylky vývoje

• Vývojová teorie ale není pouze jedna - mnoho vývojových teorií

Teorie determinace vývoje

1. Exogenistické

• Locke- „tabula rasa“

• J.B. Watson:

„Dejte mi tucet zdravých nemluvnat, dobře vyvinutých a mmůj vlastní specifický svět, v němž bych je vychovával a já vám zaručím, že vezmu kteréhokoliv z nich náhodou a vycvičím jej, aby se z něj stal jakýkoliv odborník podle vaší volby- lékař, právník, umělec, ano dokonce i žebrák a zloděj bez ohledu na jeho talenty, sklony, tendence a na rasu jeho předků.“

Teorie determinace vývoje

2. Endogenistické

• Descartes- „vrozené ideje“

• Arnold Gesell- zákonitosti, posloupnost vývoje „ Růst je tak složitý a senzitivní, žemu sejí existovat mnohé stabilizační faktory, spíše vnitřní než vnější, které uchovávají rovnováhu celkového útvaru a směr růstové tendence. všechna vychovatleova činnost je tedy závislá na vrozených růstových schopnostech, může být řízen, ale nemůže být překoročen žádným výchovným činitelem“

• Rousseau- Emil

• Sigmund Freud- psychoanalýza, „soubor pudů“ – životní pud, pud sebezáchovy, pud smrti (Anna Freudová, děti)

Teorie determinace vývoje

3. Interakční - vzájemné působení obou – vnitřních i vnějších faktorů a to systémově, cirkulárně

• Piaget- schéma adaptace a akomodace

• Teorie informací- vstup- zpracování vnitřními procesy- výstup

• Erich Fromm „Člověk není ani dobrý ani zlý, na každém kroku si může vybrat dobro nebo zlo, to pak podmiňuje jeho další volbu...“

Teorie periodizace vývoje

1. Diskontinuální vývoj - ostré hranice, vývojová stádia- podle různých kritérií:

• Freud- psychosexuální (orální, anální...)

• Erickson- psychosociální (vývojové úkoly, krize)

• Piaget- vývoj rozumových schopností (senzorické, psychomotorické, konkrétní operace...)

2. Kontinuální vývoj- kvalitativní změny, období periody

Periodizace vývoje

- 1. Prenatální období: splynutí mužské a ženské zárodečné buňky, vývoj plodu, trvá 9 měsíců, končí narozením
- 2. Novorozenecké: první měsíc, adaptace na podmínky nového prostředí, novorozenec vybaven základními reflexy – uchopovací, sací, kontakt s matkou
- 3. Kojenecké: 1. rok, fáze otevřenosti a ochoty akceptovat podněty, které přináší okolní svět, primární rozvoj poznávacích procesů, hlavně vnímání, rychlý vývoj senzomotorický, emociální, kontakt s matkou i dětmi
- 4. Batolecí: 1. - 3. rok, výrazný rozvoj dětské osobnosti, motorika, komunikace, nápodoba, vrstevnické vztahy, rozvoj řeči, obohacuje se slovník, potřeba sebeprosazení, obecně platným normám se dítě učí pozorováním ostatních /napodobování/ i prostřednictvím informací o vhodném chování, rozvoj citu pro hudbu, začíná malovat, ve 3 letech dítě může začít chodit do MŠ – učí se větší samostatnosti, osvojuje si hygienické návyky
- 5. Předškolní: 3. – 6. rok, končí vstupem do školy, období iniciativy, hlavní potřebou je aktivita, sebeprosazení, osvojování norem, identita pohlavní role, velký vliv má prostředí, řeč, názorné myšlení, hra
- 6. Mladší školní: 6 – 11, 12 let, dospívání, sebehodnocení, vztahy
- 7. Pubescence /puberta/: do 15 let, biologické, psychické, sociální změny, významné hormonální přeměny, pohlavní dospívání, dívky dříve mentálně vyspělé než chlapci /o 2 – 3 roky/, hledání svého místa ve společnosti, v kolektivu
- 8. Adolescence: do 20 – 22, prohlubuje se racionalita, člověk si nachází své priority, své místo ve společnosti, osamostatňování, odchod od rodičů, prohloubení vztahů – manželství, v tomto věku především v 80. letech, dnes už později, volba povolání
- 9. Časná a střední dospělost: 20 – 25 až 40 – 45 let, zralost, realizace pracovní činnosti, manželství, rodičovství
- 10. Pozdní dospělost: 40 – 45 až 65 let, vrcholný profesionální vývoj, změna rodinných vztahů, odchod dětí s domova
- 11. Stáří /senium/: s prodlužujícím se věkem se hranice stáří posouvá, přibývá zdravotních potíží, menší pohyblivost, poruchy sluchu, projevy osobnostních rysů, často ztráta životních partnerů

Prenatální období

Prenatální období

Průkopníkem A. Gesell

První poznatky z chování – nezralé děti v inkubátorech či plody předčasně vyňaté

Současnost – technika k registraci spontánních aktivit plodu a jeho reakcí na podněty – ultrazvuk, termografie, fetální EEG i EKG.

Plod je velmi brzo připraven pro činnosti nutné pro jeho přežití a pro interakci s vnějším světem.

Od 20. týdne aktivní senzomotorické dráhy pro vnímání bolesti.

Hranice pro záchranu nedonošených dětí: 1/3 těžká fyzická i mentální postižení (slepota, hluchota, mentální retardace, DMO),

1/3 poškození mozku (epilepsie, těžké poruchy soustředění, ADHD syndrom)

1/3 bez následků

Období blastemové

● Trvá do konce 3. – 4. týdne. V tomto období dochází k oplození, poté uhníždění blastocysty, vytváří se tři zárodečné listy.

● Zárodečné listy jsou ektoderm, entoderm, mesoderm. Z ektodermu se vyvíjí kůže, vlasy, nehty, zuby a nervová soustava. Z entodermu se vyvíjí plíce a slinivka. Z mesodermu se vyvíjí svaly, kostra, cirkulační a vylučovací systém.

● Na ultrazvuku jsou vidět první srdeční ozvy, vytváří se základ neurální trubice, vytváří se placenta

Embryo, Fetus

● Období embryonální: trvá od 4. týdne do 4. měsíce. Ve 4. týdnu je zřetelná hlavička a základy pro oči, uši. První trimestr – do konce 3. měsíce je velmi rizikový. Plod je ohrožen na životě vlivem teratogenních látek (léky, jedy...)

● Období fetální: fetus znamená plod, vyvíjí se mozkové asymetrie. Všechny základní důležité orgány jsou vytvořeny. V posledním trimestru nehrozí při předčasném porodu ztráta života.

Vývoj plodu

Prenatální období

Od 24. týdne – reakce na akustické podněty, navazuje odlišení lidské řeči od jiných zvuků, ke konci těhotenství odlišuje hlas své matky, od jiných hlasů, pravděpodobně rozpoznává emocionální odstíny.

Od 22. týdne – prokázána schopnost habituace, roste s přibývajícím věkem. Schopnost habituace se zhoršuje v zátěžových situacích – nedostatek kyslíku matky, při podávání léků matce, 1,5 hodiny po vykouření cigarety matkou, při emočním stresu matky...

35. týden – rozlišuje slabiky lidské řeči

V poslední třetině těhotenství – plod pije amniovou tekutinu, podle příměsí ji vypije větší či menší množství – tzn. vyvinut smysl chuti.

Na negativní podněty plod aktivně reaguje

Vývoj plodu – 12. a 16. týden

Vývoj plodu- 25. týden

Prenatální období

Plod je aktivní, ovládá svoje okolí, prostředí:

změny polohy

určování doby porodu, aktivní nápomoc (živé x mrtvé děti)

Plod je schopen sociální interakce:

neverbální dialog mezi matkou a dítětem

Doporučení odborníku o kontaktech s nenarozeným dítětem.

Rozpoznávání hudby.

Intuitivní rodičovství.

Dobrý psychický stav matky je důležitý pro základy psychiky dítěte.

Poruchy vývoje

●Dědičné poruchy

●Amniocentéza-vyšetření – ultrazvuky: má všechny orgány v pořádku, Downův syndrom, rozštěp patra...

●Co může poškodit plod: nemoci, životospráva, úraz, alkohol, drogy

●Potrat

●Nedonošené děti

●Postižení při porodu – nedostatek kyslíku...vývojové poruchy

Předčasně narozené děti

Nedonošené děti se ve 40 týdnu jeví jako labilnější, více dráždivé, současně méně reagují na smyslové i sociální podněty.

Jsou méně očekávatelné a předvídatelné pro své rodiče.

Omezen spontánní kontakt s rodiči, může vést ke ztrátě spontánního rodičovství.

Prostředí JIP a inkubátorů – snaha o podobnost dělohy x rozvíjení smyslového vnímání.

Klokánkování, individualizace péče.

Pozdější věk, zdravé nedonošené děti – poruchy soustředění pozornosti, vizuomotorické obtíže, zvýšená úzkostnost, častější výskyt poruch řeči a SPÚ.

Novorozenecké období

Porod

Přechod dítěte z chráněného intrauterinního života.

Důraz na nenásilný, přirozený, něžný porod, šetrný k matce a dítěti.

Frédéric Leboyer, Michel Odent – francouzští porodníci

Porodnictví- problémy

Způsob porodu, který staví ženu do role podřízeného pacienta a minimalizuje možnosti její aktivní spolupráce a rozhodování.

Neosobní a anonymní přístup porodnického personálu, chybí emoční podpora, matky označeny za nespolupracující.

Upřednostňování hygienických aspektů péče před psychologickými, není vždy možnost důkladně se přivítat s novorozencem.

Separace matka – dítě: několikahodinová i na odděleních se systémem rooming-in, několikadenní v ostatních případech

Nedostatečné informace o kojení.

Nerespektování vlastního biorytmu dítěte: přednost má organizační jednoduchost.

Rutinní práce dětských sester – rychlé, zručné pohyby, chybí jemné signály, jemné dotyky.

Novorozenecké škály

APGAR SCORING SYSTEM				
	0 Points	1 Point	2 Points	Points totaled
Activity (muscle tone)	Absent	Arms and legs flexed	Active movement	↓
Pulse	Absent	Below 100 bpm	Over 100 bpm	
Grimace (reflex irritability)	Flaccid	Some flexion of Extremities	Active motion (sneeze, cough, pull away)	
Appearance (skin color)	Blue, pale	Body pink, Extremities blue	Completely pink	
Respiration	Absent	Slow, irregular	Vigorous cry	
				Severely depressed 0-3
				Moderately depressed 4-6
				Excellent condition 7-10

FOR SAMPLE USE ONLY ©2008 TRIALSIGHT MEDICAL MEDIA

BRAZELTONOVA ŠKÁLA – měří schopnost novorozence odpovídat na prostředí. Testy se provádějí v domácím prostředí a matka hraje při testování důležitou úlohu facilitátora, který podněcuje dítě, pobízí ho. Zaznamenávají se pak ty nejlepší výkony.

•V testu sledujeme tyto 4 dimenze chování:

- Interaktivní chování – ukazuje, jak se novorozenec adaptuje na domácí prostředí;
- Motorické chování – velice důležité je pozorování toho, jestli si dítě saje paleček, tzn. pozorujeme aktivitu ručička a ústa a dále nesmíme opomenout základní reflexy
- Ovládání fyziologického stavu znamená, za jak dlouho se dítě uklidní po excitaci;
- Reakce na stres – sledujeme úlekové reakce- zaznamenáváme ze zkušenosti.

Zkouška trvá přibližně půl hodiny. Prediktivní hodnota je vyšší u Brazeltonovy škály než Agparovy. Je důležitější z psychologického hlediska.

Stavy vigility novorozence

Stavy spánku a bdění rozlišeny, spánek rozdroben do většího počtu kratších úseků, spánek zabírá 20 hodin.

6 základních stavů (Brazelton):

- hluboký spánek – pravidelný dech, zavřené oči, minimální pohyb, nízký svalový tonus
 - lehký spánek (REM fáze) – oči mohou být pootevřené, rychlé oční pohyby, nepravidelný dech, drobné záškuby, nahodilé pohyby, časté změny mimického výrazu
 - dřímota – přechodný stav mezi spánkem a bděním
 - klidný bdělý stav – jasný pohled, zaměřená pozornost na sledování a naslouchání okolí
 - aktivní bdělý stav – značná pohybová aktivita s velkými pohyby končetin, často krátké hlasové projevy
 - pláč – velká pohybová aktivita, nepravidelný dech, křik
- Rozeznávání těchto stavů důležité pro správné zacházení s dítětem!

Smysly

Zrak – vidí od počátku, zraková ostrost podstatně snížena, dospělé úrovně dosahuje až kolem 1 roku, pozornost přitahuje pohyb, dává přednost ostrým kontrastům a složitým vzorcům před jednoduchými, křivkám a lomeným liniím před rovnými přímkami, nejpřitažlivější lidský obličej a jeho zobrazení, rozlišuje dobře základní barvy a tvary, pozornost udrží až 10 min, zapamatování viděného – má-li matka na obličej masku, dítě se na ni upřeně dívá, méně pije, hůře usíná

Sluch – preference vyššího ženského hlasu, pozná a preferuje hlas své matky, hlubší zvuky a tedy i hlas otce hůře pronikají do dělohy, výběr říkanky, povídky, která je známá z prenatálního období; zvuky, na které je dítě zvyklé nejsou rušivé, i když jsou silné, jiné slabší působí rušivěji

Již v prvních minutách po narození spojují info z různých smyslů, obracení pohledu za zvukem, později se tato schopnost ztrácí a objevuje se až na přelomu 3. a 4. měsíce.

Hmat - uklidňuje teplo a dotyky, hmat oblastí úst, sání prstů již prenatálně, od 24. týdne. Porovnání informací z různých smyslů – hmatem pozná tvar, zrakem je schopno jej vybrat.

Chuť a čich – velký význam právě v tomto věku, pozná matku i její oblečení po čichu, chuť vyvinuta již prenatálně.

Schopnost vnímání bolesti

Adaptační Reflexy

Sací reflex

Hledací reflex - vyvolá se při dotyku tváře, po kterém se novorozenec otáčí otevírá pusinku a hledá

Chápavý reflex - ihned po narození umí novorozenec uchopit váš prst, který mu vsunete do dlaně a pevně ho stiskne. Tento reflex vymizí po 6 týdnech.

Morouň objímací reflex - je reakcí na úlek. Jde o objímavý pohyb horních končetin následovaný pláčem, vymizí do 3-4 měsíce.

Babinského reflex - jde o roztažení prstů dolní končetiny drážděním plosky nohy směrem od paty po zevní straně chodidla až pod prsty. Reflex trvá až do 12-16 měsíce věku.

Sací reflex

Základní adaptační reflexy jsou potravní, orgánové, obranné.

Mezi potravní patří uchopovací, sací, polykací. Mezi orgánové reflexy patří například vypouštění moči. Obranné reflexy jsou reakce na podněty, jež jsou organismu nepříjemné. Tyto adaptační reflexy jsou řízeny podkorovým centrem. To má až do třetího měsíce převahu nad korovým. Po třetím měsíci již nadvláda podkoří ustává a s tím také mizí adaptační reflexy.

Kojenecké období

(do jednoho roku života)

Schopnosti kojence v určitých obdobích

3 měsíce

Leží na zádech již v symetrické poloze, ruce otevřené, sleduje předměty ve svém zorném úhlu, v poloze na bříšku se opírá o předloktí a zvedá hlavu, zkoumá objekty ve své blízkosti. Uchopování předmětů je lepší zrakem než rukama, neobratné pokusy – ruce se vlní směrem k předmětu, někdy o něj zavadí, strčí do něj. Předměty sleduje pohybem hlavy i očí, předměty v pohybu ho zaujmou více než statické. Do pěstičky svírá prst dospělého, stisk zesiluje, pokud se prst chce vymanit.

Křik je méně častý a více diferencovaný, „broukání“ - začíná vydávat první hlásky (eu), začíná se nahlas smát.

Schopnosti kojence v určitých obdobích

6 měsíců

Přidrží se podaných prstů a přitahuje se do sedu. S oporou sedí vzpřímeně, bez opory nejistě a jen chvíli, obvykle žabí sed, při reakcích na podněty padá.

Uchopuje větší předměty, sahá celou dlaní, hrabe po předmětech, drobnější není schopno uchopit. (Sahání po předmětech se objevuje u novorozenců, po pár dnech však vymizí a znovu se postupně vyvíjí.) Do šesti měsíců uchopené hračky jen krátce zkoumá, poté s nimi začíná manipulovat daleko aktivněji (bouchá hračkou, třepe s ní, překládá ji z ruky do ruky...)

Vývoj řeči – „žvatlání“ = vyslovování slabik, nejprve jednotlivých (ba) poté reduplikovaných (bababa). Hlasem vyjadřuje své pocity, i nespokojenost dává najevo i jinak než pláčem. Otáčí se za zvukem. Koordinace sluchu a hmatu.

Schopnosti kojence v určitých obdobích

9 měsíců

Sedí pevně a vzpřímeně bez opory, libovolně dlouho, nespadne, když se otáčí či naklání, zvládá se samo posadit. Aktivní lokomoce – leze po čtyřech, s oporou (za ruce či špruše postýlky) se vytáhne do stáje.

Úchop se změnil od dlaňového ke klešťovému, tak je dítě schopno uchopovat i drobné věci. Složitější je aktivní pouštění věcí, nastupuje nyní vyhazování věcí z kočárku, na zem, atd, směrové pouštění věcí nastane později.

Samo si drží lahvičku při pití, pije z hrnku, kouše rohlík či sušenku, kterou si samo drží.

Objeveny vztahy mezi předměty – předmět vyjme z nádoby, kostkami tluče do sebe,...

Vývoj řeči – rozumí jednoduchým výzvám, objevuje se první slůvko, zpravidla jednoslabičné, ale je spojeno s určitým významem!, individuální variabilita ve vývoji řeči velmi vysoká!

Schopnosti kojence v určitých obdobích

12 měsíců

Vydrží stát bez přidržování, chodí jen když se něčeho drží, krůčky nejisté.

Hra je stále převážně explorační, ale je vyspělejší a diferencovanější – nedělá se všemi hračkami to stejné, ale rozlišuje podle jejich funkce, gumovou hračku mačká, hřebínek přikládá k vlasům, kostky se pokouší dát na sebe...

Vývoj řeči – rozumí většímu počtu slov a slovních výzev, vlastní mluvení jen několik (průměrně 6) jednoduchých zkomolených slůvek.

Zákonitosti vývoje

Formuloval je Arnold Gesell, pozorovány a prvotně chápány jako zákonitosti motorického vývoje, zobecnění na celý vývoj.

Princip vývojového směru – zákonitý posun v prostoru během času, postupné ovládnutí jednotlivých částí těla dítětem.

■Kefalokaudální postup – ovládnutí těla postupuje stejným směrem jako somatický růst od hlavy k patě

■Proximodistální postup – posun od centra těla k periférii, nejprve ramenní a kyčelní kloub, postupně zápěstí, prsty

■Ulnoradiální postup – posun od malíčkové strany dlaně k palcové při aktivním úchopu

Asymetrický tonicko šijový reflex – tendence k postupné specializovanosti pravé a levé strany těla, symetrické rozložení končetin u nedonošených dětí, u zralých novorozenců – hlava otočena na jednu stranu, dolní a horní končetiny v extenzi na té straně, k níž je obrácen obličej, opačné končetiny ve flexi

Princip střídavého proplétání antagonistických neuromotorických funkcí – odpovídá obecnému procesu vývoje podél spirály směrem ke konečné zralosti. Období kdy končetiny jsou napjaté prodloužené se střídají s obdobími pokrčených a uvolněných končetin.

Princip individualizace – každé dítě se rodí jako jedinečné individuum a tato se projevuje i v průběhu vývoje, svérázný způsob růstu, i když zákonité vývojové sekvence jsou zachovány u všech přibližně stejně.

Princip autoregulace – k postupům na vyšší úroveň nedochází hladce a vyrovnaně, u dětí jsou výkyvy a fluktuace, jež si řídí samo, dítě bez předem stanoveného režimu si určuje intervaly mezi jídlem a spánkem, mnoho výkyvů, ale celkový směr je jednoznačný.

Intuitivní rodičovství

Intuitivní rodičovství (autor pojmu Hanuš Papoušek) – chování, kdy rodiče i pečovatelé při komunikaci s vlastním nebo cizím dítětem raného věku (novorozenec, kojeneček) modifikují své chování, aniž by si toho byli vědomi nebo tím sledovali nějaký záměr. Tento vzorec chování má plnit adaptační funkci a má zřejmě vrozené psychobiologické predispozice.

Týká se žen, mužů i dětí.

IR má důležitou roli v průběhu kojenečova vývoje.

Dyáda rodič-dítě umožňuje vznik řady adaptivních funkcí ve vztahu k věkově specifickým požadavkům vývoje – preverbální komunikace slouží k osvojení krmení, regulace behaviorálních stavů, organizace bdění a spánku, řízení citových projevů a pozornosti. Později důležitá při osvojování řeči.

Synchronizované interakce matka a dítě

■ **Brazelton** (1972) - vzájemný vztah mezi matkou a dítětem.

Interakce (sekundy):

- Zahájí matka- vzbudí zájem nějakým signálním podnětem. Důležité je, aby vyladila matka s dítětem vůči sobě optimální pozici. Nejlépe pohled z očí do očí.
- 2. Poté následuje tzv. **pozdravení** - navázání kontaktu. Projevuje se úsměvem, vykulením očí, mimikou, vokalizací.
- Vrcholem je potom radostná excitace. Nato dochází k oslabení kontaktu – interakce.

Asynchronní interakce matka a dítě – matka není naladěna na vnímání signálů- nereaguje přiměřeně na rytmus dítěte. Například dítě zavaluje různými podněty, bez ohledu na jeho momentální stav - dítě ztrácí zájem o sociální interakci.

Teorie Attachmentu

John Bowlby (1907 - 1990)- britský psychoanalyticky orientovaný psycholog. Zabýval se otázkami sociálního a emocionálního vývoje dítěte, což v té době bylo na pokraji psychologie. Zajímala ho otázka vytváření citové vazby dítěte k prvním nejdůležitějším lidem jeho života. Bowlby byl inspirován Konrádem Lorenzem. Bowlby považuje za jednu ze základních potřeb člověka vytvoření bezpečné a jisté citové vazby s pečovatelem.

Vývoj attachmentu

- **1. fáze** trvá od narození do 3. měsíce – u dětí jsou nediskriminované reakce k lidem. Děti vykazují reakce na lidi, ale obecně vždy stejně. Preferují lidský hlas, tvář. Ve třetím měsíci se objevuje tzv. sociální smích. Jde o úsměv na lidskou tvář. Smích v každém případě tedy attachment prohlubuje. Je jím prohloubena interakce lásky a péče.
- **2. fáze** trvá od 3. do 6. měsíce – dítě se v této fázi již zaměřuje na známé lidi. Již jsou evidentní diferencované sociální reakce. Děti se smějí jen na známé lidi. Jedná se o nejdůležitější období pro vývoj attachmentu.
- **3. fáze** trvá až do tří let. Vztah je již navozen. Je intenzivní a výjimečný. Pozitivním důkazem attachmentu je strach z cizího, který se stupňuje kolem 7. až 8. měsíce. Lezení za rodičem, který se vzdaluje. Dítě, které si navodilo vztah k mace, vnímá matku jako bezpečnou základnu – tzv. secure base, ze které má možnost provádět průzkumy okolí. Dítě si musí vytvořit představu, že matka je vždy dosažitelná a vnímavá.
- **4. fáze** trvá od tří let do konce dětství – partnerství: dítě v podstatě chápe matku jako možnou partnerku. Nehledá pouze její blízkost. Je schopno vnímat její cíle a plány.

Pokud se vztah nenaváže, je možná určitá psychoterapie, ale nelze nahradit již uběhlých kritických 8 – 9 měsíců.

Attachment

Attachment k otci – děti jsou schopny připoutání k otci a matce přibližně ve stejnou dobu. Zjistilo se, že otcové dovedou být stejně citliví jako matky. Dovedou se přizpůsobit potřebám dítěte.

Odlišnosti : Otcí si spíš hrají, matky rozprávějí. Otcové s dětmi často točí, vyhazují je, poplácávají. Pozor, otec se ale mění, pokud zastává roli matky!

Otázka: Jak platí teorie attachmentu v jiných kulturách?

Separace

Bowlby- reakce- 3 fáze

Mary Ainsworth -typy dětí ve výchově ve smyslu rozvoje zdravého attachmentu. Nejprve dělala mezikulturní výzkum afrických a amerických dětí a zjistila, že existují velké mezikulturní rozdíly. Poté vytvořila **test neznámé situace**, na základě kterého vysvětluje několik typů přimknutí k matce.

- 1. **Bezpečné přimknutí** – jakmile dítě vstoupilo do místnosti, bylo vidět, že používal matku jako bezpečnou základnu; po odchodu matky bylo dítě úzkostné a při návratu běželo ihned k ní.
- 2. **Úzkostné vyhýbavé přimknutí** – děti vypadaly, jako by byly na matce nezávislé. Když se matka vracela, byly na ni rozzlobeny, že odešla. Nechtěly do náruče. Zjistila se u nich jistá míra emocionálních obtíží. Matky odmítající a necitlivé. Děti se na ně nemohou spolehnout a proto jednají defenzivním způsobem.
- 3. **Úzkostné ambivalentní přimknutí** – děti lpěly na matce a nechtěly se pustit. Neprozkoumávaly okolí. Když matka odešla, byly skutečně rozrušené a rozčilené. Když přišla a chtěla je vzít, tak jednaly velmi ambivalentně. Na jednu stranu měly radost, že přišla a na druhou stranu zlost, že odešla a nechala je nebo nezůstane. Nevypočitatelnost reakce matky.

Kognitivní vývoj - Jean Piaget

Hledá odpovědi na otázky – Jak dítě chápe svět? Jak řeší problémy? Jak se učí? Jakou má představivost? Jak plánuje předem své akce? Jak se v prvním roce vyvíjí základy myšlení? ...

Jean Piaget (1896-1980), švýcarský dětský psycholog – zdrojem inteligence je skutečná činnost dítěte, která zprostředkuje jeho styk s okolím:

ASIMILACE – organismus působí na okolní předměty tak, že si je přeměňuje podle své povahy

AKOMODACE – prostředí působí na organismus, který se pod jeho tlakem mění

V prvním roce života dítěte je tzv. senzomotorická inteligence, myšlenkové operace jsou vázány na skutečně prováděnou činnost, na přímé vnímání a na motorické akty.

Stadia senzomotorické inteligence

Od 1 do 4 měsíců:

dítě začíná koordinovat vrozené reflexy a procvičené odpovědi – to, co má v ruce a čím pohybuje, na to se dívá; co drží v ruce, strká do úst a saje. Přírůstky zkušenosti.

Mezi 4 a 8 měsíci:

dítě začíná předvídat následky své činnosti, začíná záměrně opakovat akty, které dříve vyvolaly zajímavé dění. Na počátku je výsledky své činnosti překvapeno a několikrát opakuje celou proceduru. KRUIHOVÁ REAKCE jako aktivní reprodukce výsledku, který byl poprvé získán náhodou.

Mezi 8 a 12 měsíci:

dítě začíná rozlišovat mezi prostředkem a cílem, začíná užívat způsobů chování ustálených v předchozím období. Začíná chápat trvalost předmětu v čase. Předmět schovaný za příkrývkou aktivně hledá odstraněním příkrývky.